

Yttrande från:
Konsten att delta
C/O Konstnärscentrum
Pyssegränd 3B
118 20 Stockholm

Remissyttrande Kultursamhället-utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun

Information om verksamhet som lämnar yttrandet

Konsten att delta, <https://konstenattdelta.se>, är en verksamhet för att lokalisera utlandsfödda professionella kulturskapare som uppehåller sig i Sverige och hjälpa dem få ett nätverk in i den svenska kultursektorn. Med kulturskapare i denna mening innefattas yrkesverksamma inom hela kultursektorn, Scen och film, Bild och form, Ord samt Ton. Fokus i detta yttrande ligger därför kring dessa frågor.

Verksamheten startade för 17 år sedan. Konsten att delta arbetar även med att bryta och belysa strukturella hinder som gör det svårare för kulturskapare med annan bakgrund att etablera sig i Sverige.

1.1 Förslag till lag om samverkan på kulturområdet

Konsten att delta anser att den lag som föreslås har en tydlighet vad gäller etnisk mångfald så att sektorn blir mer mångfacetterad, vi ser även att det borde skrivas in villkor kring etnisk mångfald för fördelning av vissa/visst statsbidrag som i utredningens förslag kring konstnärlig frihet. (Se utförlig beskrivning på punkten nedan)

I lagen anges, i linje med dagens nationella kulturpolitiska mål, att det övergripande ändamålet med samverkan är att bidra till ett rikt och varierat kulturliv i hela landet. Vidare att samverkan ska främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och att utveckla

Remissyttrande på Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)

Yttrande från: Konsten att delta

sina skapande förmågor samt konstnärlig kvalitet och förnyelse.

Villkor för fördelning av statsbidrag

Förslag: I lagen om samverkan anges vissa villkor för fördelningen av statsbidrag utöver att en kultursamverkansplan ska tas fram, bland annat att den konstnärliga friheten ska respekteras. Vidare beskrivs ansvarsfördelningen mellan stat, region och kommun inom ramen för samverkansstrukturen genom att det specificeras till vad statsbidraget ska respektive få fördelas. 9.2 sid 210

Breddad deltagande och etnisk mångfald:

1.2 Förslag till förordning om statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan

1.3 Förslag till förordning om samverkansstöd och utvecklingsbidrag

10.1 Vad krävs för ökad delaktighet

På sidan 26 i utredningens uppdrag står att läsa:

Vi har valt att ta oss an de frågor som ryms inom våra direktiv med särskild betoning på det övergripande uppdraget att föreslå reformer för ökad tillgång till kultur och till breddat deltagande i kulturverksamhet i hela landet. I vårt fall är frågorna om breddat deltagande dock direkt kopplade till kulturpolitiska systemfrågor och utredningen har kommit att få ett relativt starkt förvaltningspolitiskt fokus, med inriktning på de respektive samhällsnivåernas (stat, region, kommun) funktionssätt och hur de samspelar.

Vidare på sidan 197

Kulturpolitikens kärnuppgift bör mot denna bakgrund, snarare än att ge fler tillgång till "kultur" i allmän mening, beskrivas som att ge fler *möjlighet* att ta del av *en större mångfald av kulturyttringar*. Reella sådana möjligheter kan skapas först genom insatser på ett antal grundläggande områden, varav kulturpolitiken bara har rådighet över vissa.

I utredningen finner vi inga tydligt riktade förslag eller åtgärder för ett breddat deltagande och ökad tillgång till kultur. Utredningen lyfter dock fram att:

Nationella minoriteter och urfolket samerna

Sveriges minoritetspolitik syftar till att stärka och bevara de nationella minoriteternas språk, kultur och identitet. Inom ramen för kultursamverkansmodellen har det tagits flera initiativ för att främja dessa gruppers kultur. Minoritetsfrågan har på senare år fått en ökad synlighet i det regionala kulturarbetet och i kulturplanerna. Ser vi till de nuvarande kulturplanerna nämns de nationella minoriteterna i samtliga, om än i olika utsträckning. Sid 173

När Konsten att delta har läst kulturplaner ser vi att minoritetsfrågan har fått större utrymme, vilket vi ser som en framgång. Men vi upplever samtidigt en tillbaka gång av

Remissyttrande på Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)

Yttrande från: Konsten att delta

mångfaldsfrågan vad gäller etnicitet i kulturplanerna. Vi efterlyser därför tydligare direktiv kring arbete kring frågor om mångfald inom kultursamverkansmodellen.

I utredningen på sidan 181-182 står:

Kulturuttryck som människor som flyttat till Sverige fört med sig, och som deras barn många gånger för vidare, har kommit att bli ett viktigt inslag i den svenska kulturen av i dag och många nya estetiska uttryck skapas med olika influenser. Samhällsutvecklingen präglas starkt av både klassisk mångkultur och olika former av gränsöverskridande och kulturell hybridisering.

Den här bilden över stämmer föga med mycket av den forskning som finns på området och Konsten att deltas erfarenheter. Enligt, Berätta, överleva och inte drunkna. Antirasism, dekolonisering och migration i svensk teater, Atlas 2022, Rebecca Brinch, Dirk Gindt och Tiina Rosenberg, har förändringar skett inom barnteater där man kan se en större mångfald medan framstegen är små eller föga vad gäller vuxenteater.

Artistic freedom or the Hamper of Equality? Exploring Ethical Dilemmas in the use of Artistic Freedom in a Cultural Organisation in Sweden, Janet Johansson och Sofia Lindstöm Sol, Artikel 2021

Redan 2000 kom en rapport från Arbetsmarknadsverket (Världar emellan? Frågan om etnisk mångfald i kultursektorn, Cajsa Lagerqvist) om att kultursektorn var starkt segregerad, sedan dess har flera rapporter genom åren gett samma bild av en segregerad kultursektor, eller är ämnade att ge en breddad rekrytering till branschen:

Mångfald I kulturlivet Mångkulturellt centrum 2003,

Tid för mångfald Pripp, Plisch och Printz-Werner 2004,

Varför blir det så snett II, Anna Furumark 2005,

Den kulturbundna kulturen, Oscar Pripp 2006,

Osmos, Inkluderingsprocesser i kulturlivet, Charlotta Hyltén-Cavallius och Nina Edström 2011.

Vilken Mångfald Myndigheten för kulturanalys 2017,

Vem får vara med? Myndigheten för kulturanalys 2017,

Möjligheter, utmaningar, metoder, Kulturrådet 2023, och

Att bredda deltagandet i kulturlivet Myndigheten för Kulturanalys 2023.

Till Konsten att deltas Konferens Samverkan för mångfald och breddad rekryteringen den 22 november på Strindbergs Intima teater i Stockholm bad vi Oscar Pripp se över vad som skett sedan han var med och tog fram Tid för mångfald 2004.

Remissyttrande på Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)

Yttrande från: Konsten att delta

”Över lag fann vi ett svagt engagemang för och bristande kunskaper om mångfaldsfrågor bland ledarna för kulturinstitutionerna. Min reflektion är att situationen är i stort densamma idag, och jag har inte funnit något i de studerade årsredovisningarna som skulle tyda på något annat.

Idag råder samma grundregler för ”diversity management” som på den tiden: bristande kunskaper och engagemang hos ledarna för en organisation avspeglar sig hos medarbetarna på alla nivåer. Oftast går det inte att åtgärda problemen på annat sätt än att rekrytera nya ledare med rätt kompetens och stort engagemang, ”det krävs att fiskarna i akvariet byts ut”, som man säger bland organisationsforskare.”

”Ett resultat var den omfattande nätverksrekryteringen inom sektorn. Över 65% av alla tillsättningar skedde via informella kanaler vill jag minnas. Det finns inget som pekar på att det skulle vara annorlunda idag, om jag till exempel ser till mina erfarenheter av att utbilda studenter till yrken inom kultursektorn (ev. berätta om praktikens betydelse för inträde i branschen). Problemet, då som nu, med starka (och smidiga) sociala nätverk bland kultursektorns medarbetare är att kommunikationen fungerar väl inom dem, men att informationen inte når utanför, hur den exkluderande muren utåt är lika stark som sammanhållningen inåt. Då som nu råder förhållandet, att det är de ”svaga” vidspridda och överskridande nätverken som är effektivast för informationsspridning och rekrytering utanför dominerande strukturer.”

Kulturskapare med olika bakgrund migrerar till Sverige av olika skäl, förföljelse, krig, kärlek etcetera. Denna kunskap, nätverk och erfarenhet måste på ett bättre sätt tas tillvara som en resurs. Om inte första generationens invandrare med utbildning och erfarenhet från kultursektorn ges tillträde, varför ska då andra generationen söka sig dit som publik, utövare eller till konstnärliga utbildningar?

Om kulturutbudet ska visa en större mångfald behöver fler yrkesutövande kulturskapare med olika bakgrund ges inträde att skapa kulturyttringar. Kultursektorn är fortsatt starkt segregerad.

Konsten att delta ställer sig helt bakom formuleringen:

Kulturpolitikens kärnuppgift bör mot denna bakgrund, snarare än att ge fler tillgång till ”kultur” i allmän mening, beskrivas som att ge fler *möjlighet* att ta del av *en större mångfald av kulturyttringar*.

Förslag på åtgärder

1.2 Förslag till förordning om statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan

1.3 Förslag till förordning om samverkansstöd och utvecklingsbidrag

Konsten att delta ställer sig positiv till de flesta utredningens förslag om administrativa förenklingar och minskad detaljstyrning från statens sida. Vi efterlyser dock djupgående förslag kring etnisk mångfald liknade de förslag gällande funktionshinder för att bryta den segregation som råder inom branschen:

10.4 Förslag: Se över hur olika stöd- och regelsystem påverkar möjligheterna för personer med funktionshinder att vara verksamma som kulturskapare, även professionellt.

Kulturskapare med annan bakgrund är bosatta runt om i landet och verksamma i kommuner och regioner. Om dessa synliggörs lokalt/regionalt, lockar de en mer mångfacetterad publik till kulturevenemangen och på sikt leder det troligen till breddat sökande till våra konstnärlig utbildningar och högskolor. Regioner behöver tilldelas ett större ansvar i arbetet med en större mångfald inom kultursektorn. (Konsten att delta bidrar gärna i detta arbete.) (I regioner kan en större skara kulturarbetare samlas, varvid Konsten att delta ser att regioner är ett bättre alternativ till nätverk än att ansvaret ligger hos kommuner.) Detta skulle kunna ske genom direktiv inom kultursamverkansmodellen, kultur konsulentsmedel och utvecklingsmedel. Åtgärder kring mångfald måste vara långsiktiga och gärna innefatta samverkan för att vara effektiv enligt forskning på området. Migrationen i världen tenderar att öka. Sker satsning kortvarigt blir det bara den grupp som är aktuell "idag" som berörs, vad händer då med dem som kommer imorgon och övermorgon eller de som varit här en längre tid men inte synliggjorts? Eller om man satsas på en specifik grupp idag vad händer då med trovärdigheten till samhället hos dem som redan vistats i landet en tid?

Åtgärder vi ser kan ge effekt är tydligare direktiv, kravtext vid ansökan av medel kring både etnisk mångfald och minoritetsspråk för att medel ska beviljas, eller en tydlighet kring dessa frågor i den lag som föreslås. Ett alternativ kan vara att specifika medel avsätts för dessa ändamål eller så kan det nya föreslagna statsbidraget Samverkansstöd (se nedan) få en inriktning där direktiv kring mångfald ingår. Inom ramen för detta borde då möjligheter för att etablering av utlandsfödda kulturskapare sker likvärdigt i hela landet kunna infrias. Som statlig instans bör Kulturrådet tilldelas en övergripande ansvarande roll kring dessa frågor nationellt. För att kunna råda över en utvecklig mot en mindre segregerad sektor och ta fram data. Kulturrådet bör även få ett utökat ansvar att driva dessa frågor gentemot andra politikområden. I och med detta bör text i 9.4 kompletteras (se utredningens förslag nedan)

Som en viktig komponent i det nya samlade anslaget till regional

Remissyttrande på Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)

Yttrande från: Konsten att delta

och kommunal kulturverksamhet, föreslår vi även att det inrättas ett nytt statsbidrag, ett särskilt **samverkansstöd** (ap. 2). Samverkansstödet bör kunna gå till kulturverksamhet som bedrivs i bredare samarbeten av nationellt intresse som involverar flera regioner eller kommuner, och detta oavsett konst- eller kulturområde. Det enda kriterium som bör sättas upp (se författningsförslaget) bör egentligen vara att verksamheten ska bidra till de ändamål som anges i 2 § i den föreslagna lagen om samverkan på kulturområdet. Vidare bör det uttryckligen anges att insatserna ska bidra till utveckling genom gemensamt resursutnyttjande.

9.4 Statens arbetsformer

Förslag: I stället för den nuvarande nationella samverkansstrukturen bör Statens kulturråd pekas ut som ansvarig myndighet för att främja samverkan och ges i uppdrag att bereda utvecklings och samverkansprojekt med andra berörda statliga myndigheter och nationella institutioner. En viktig uppgift för staten bör även vara att mer koncentrerat utvärdera effekterna av samverkansarbetet med längre intervaller och redovisa detta i en skrivelse till riksdagen.

I Förslag på sidan 203 i utredningen: *Samråd med det fria kulturlivet och de professionella kulturskaparna i länet ska ske i framtagandet av planerna.* Om de utlandsfödda kulturskaparna blir synliggjorda regionalt, blir de även en tillgång i detta arbete.

10.3 Kulturinstitutionen skolan

Konsten att delta ställer sig bakom utredningens bedömning att de estetiska ämnena bör i grundskolan och gymnasiet tillmätas större vikt.

10.3 Kulturinstitutionen skolan

Bedömning: Det är avgörande att det offentliga skolsystemet kan ge alla elever, oavsett bakgrund, en kvalificerad kulturell orientering. De estetiska ämnena bör i grundskolan och gymnasiet tillmätas större vikt.